

kilátó

ERZSÉBET-TORONY.

ŐSZ VAN, ime lopakodva megérkezett a dér is s hajnalonkint, akár egy szecesszionista festőművész, cikornyás ákombákomokat rajzol a sárguló levelek pergament lapjára. A fogaskerekű sapkás emberei mélán pipákolnak s a budai hegyek távolából a csendet vigyázzák, amely naponkint egy-egy mértfölddel jön közelebb. Itt lesz egészen nemsokára, átveszi birodalmát s akkor ez a kattogó hegyimasina csak nagynéha vesz majd lélekzetet s vidám dörömbölése ernyedten nyúlik el majd a hóval párnázott hegyoldal.

Fent, a Svábhegyen sem teljes az élet. Fakó

arcú, álmos pillantású pestiek nyújtózkodnak a koraőszi napsugáron. A jókedvük nem hangos többé, összes örömük belefér egy méla mosolyba, amelyet Pest mély lankái felé küldenek. Az egyik zöldrácsos vendéglőben valami harmónika zszibong. Látszik, hogy birokra szeretne kelni a kedvetlenséggel, de már nincs hozzá semmi ereje. Pajkos kuplét intonál s az emberek összenéznek, mosolyognak, de csak szótlánul mennek tovább. Itt az ősz.

Megyünk s az egyik kanyarodónál a Vértes hegység legszélső őrtállója mered reánk: a János-hegy. Olyan, mint egy gígászi katona, akinek most sapkát tettek a fejére: hatalmas, stílusba rótt szürke kőtömböt, az Erzsébet-messzelátót. Így, távolból nézve is szép az alkotás, mert egységes, masszív és természetes folytatása a szürke hegyormonak, a vidék legmagasabb pontjának, de ha közelébe érünk, örvendő ámulás fog el: nini, hiszen ez sokkal többet ad, mint amennyit ígér.

Hát igen, az Erzsébet királyné nagy alakjához méltó épület alatt állunk. Impozáns a mérete, beszédes a stílusa, mert egyszerű és a nagy vonalak zökkenés nélkül olvadnak egymásba s alkotó mesterük ihletét dicsérik. Szemben a földszinti ajtóval márványtábla áll, rajta aranybetűkkel az emlékmű rövid története, így:

«Ezt a kilátótornyot *Halmas* János polgármester, *Glück* Frigyes budapesti polgár kezdesére, a Budapesti Szállodások, Vendéglősök és Korcsmárosok Ipartársulatának anyagi hozzájárulásával *Erzsébet* királyné emlékére építtette Budapestnek székesfőváros közönsége, hogy minden idők viszontagságaiban megjelölje a megszentelt helyet, ahonnan Magyarország drága

Az Erzsébet-torony fölavatása a Jánoshegy ormán Az «Élet» felvétele.

Nagyasszonya oly szivesen és oly gyakorta gyönyörködött a csudás természet szemei elé táruló fönséges látványában».

Nem épen költői sorok s egy kicsit zavaros is ez az írás, de hát az ember ide magával hozza a hangulatot, mint a kirándulók a déli elemózsiát. Nem zavarhat meg semmi. Az sem, hogy az épület belseje nem készült el még egészen. De ha — évek mulva talán — ide zarándokolsz, a földszinti traktusban Erzsébet királyné szelid, bánatos arca köszönt majd; Strobl Lajos márványba faragott remeke. Két oldalt művészi mozaik képek: Kölber Dezsőnek és Tardos Krenner Viktornak, a költő-piktornak alkotásai. Az egyik címe: Erzsébet kijavítja szent István palástját, a másiké: Erzsébetnek fejére teszik a magyar királynék koronáját.

Tünődve, templomi csendben kanyargunk fel az épület tetejére. Ime előttünk fekszik fél Magyarország. Amott a nógrádi hegyek rajzolnak lágy konturokat a nagy síkok szélein, itt északon a Mátra épen most rakja fejére gyöngyös kékfátyolát. Délen a Csepel sziget nyújtózkodik a Duna ezüstjében, akár egy őskori rettentő isothaurus. Idábbat, az ismerős pesti házsorok pipáznak és néznek felénk nagy hallgatással. Aztán a Dunántúl hegyvölgyes földje, amelynek felső részein úgy iramlík lefelé a nagy szőke víz, mint egy csillogó pikkelyű gyík a barna avarban... Nézzünk, nézzünk, egyre csak nézzünk szóttalanul, aztán az emlékeink is előkiváncognak, sejtelmek ébrednek bennünk s hirtelen fordulnak vissza: mintha Ő jött volna halk suhanással. Fehér arccal és feketében. Legyezőjét zavartan emeli csodaszép szemei elé s mintha intene: Ne zavarjatok!... Nem! Halandó része már ott alszik a császári kripta hús ölén, a lelke elszállt Ahhoz, akitől vétetett, csak az emléke bolyong itt az árkádokon, hogy velünk merengjen.

De már megyünk is lefelé, mert ma még sok a kíváncsi látogató, aki az ünnepi felavatás maradványaiból szeretne látni valamit. Egy és más

Az ünneplő közönség a III-ik erkélyről nézve. Az «Élet» felvétele.

akad is belőlük. Zöld lombfüzér, ott felejtett zászlócska, az olcsó, de mindig hatásos diszítés maradékai. Lent, az emlék tövében széles mosolyú budakeszi svábok álldogálnak, sokrétű szoknyás leányok, nadrágos, ünnepi mándlis férfiak, akik bizalmasan néznek s azt kérdezik a szemükkel, hogy tetszik, úgy-e? Mert a mienk ez, mi láttuk őt itt bolyongani s minket szólított meg, ha könnyíteni akart gondolatoktól túlcsoordult szívére... Az emlék egyenruhás öre, az más. Abban már ott borong a bürokratikus komolyság, amely méltósággal vegyes. Szigorú szemmel néz körül, a kezét fel-fel emeli, mintha inteni akarna, aztán csak csüggedten engedi le: egy-egy pajkos kacagás lehetetlenné tesz itt minden méltóságot. Itt-ott csoportok állnak, valaki magyaráz. Apró, kis lendületű gesztusokkal, a benfentesek titok-

zatos bizalmaskodásával mondja el, hogy az épületet *Schulek* Frigyes tervezte, de az építésvezetést Klunzinger Pál fővárosi mérnök látta el. A munka olcsó volt, az egész nem került többre idáig kétszáznegyvenezer koronánál. Igazán semmi ség ennyi ihlet megtestesítésére, tehát a szeretet csodákra képes még akkor is, ha az üzlet ólálkodik a közepében.

S ha már Schulekről szó esett, mondjuk el róla, hogy a vonalmelódiák poétája, zseni, akiről, ha Párizsban születik, a műveltség egyik bizonyító kelléke társaságainkban róla beszélni. Így csak minden százezredik embernek van sejtelve róla, hogy minden idők egyik legszebb építészeti remeke, a Halászbástya is őt vallja mesteréül. De, jaj, Magyarországon élünk...

Valami keserűséget érzek a torkomban. — Mennem kell. A hangulatnak vége van. Pedig kár. A vidék úgy integet kedveskedően, biztaton, mintha marasztalni akarna. Lejtős, erdőszegte úton

haladok a Svábhegy felé. Az Erzsébet-messzelátó merengve néz utánam, aztán ő is eltűnik egy lombkorona mögött. — A hegy alján szürke füst csavarog lefelé. Ott van a fogaskerekű, a tövében Pest és az irgalmatlan, tülekedő élet.

A katonás rendben sorakozó, tündöklő fedélű házak, amelyek olyan tiszták s olyan csábítók a hegytetőről, de itt, mikor alattuk állok, egészen mást nyújtanak, mint amit távolról ígérnek. Kicsinyes hiúság, szeretetlenség s vasszívű érdek tobzódik itt; ott fent, a toronymál minden emlék csak arról beszél, hogy az élet legfőbb java a szeretet s legritkább kincse a lemondani tudás. Úgy ahogy ő élte bánatos, sugár nélküli napjait. Érzem, hogy sokan és sokszor fogunk oda kimenni, megnézni az ő

kővé vált fájdalmait, átvenni, amit ránk hagyott örökül: az isteni gondviselésben való megnyugvást. Mert ez a szürke torony ennek a szimboluma, amíg egy piciny kövecske marad belőle a hegytetőn.

A régi Erzsébet kilátó-torony, mely helyét az újnak átengedte.

HAJNALI IMÁDSÁG. Irta: Somlyó Zoltán.

A szűk könyökutcán hazamegyek,
most hajnali három óra.

— Istenem, vezess a jóra!

Békevirágok e szürke kövek
és béke e hajnali ég.

— Istenem, szeretsz-e még?

Züllennem, hullanom rendeltetett
és lehull, aki arra való...

— Légy velem, Mindenható!

Hajnali percek szemeznek alá
s a harang a szívükbe sikolt.

— Istenem, sok bánatom volt.

Húsz évvel szerettem, húsz évvel vakon
s ma sápadt és zord halavány alakom;
Istenem, ma szivedbe' lakom.

Nincs éjjelem, nincs — és nappalom sincs,
csak e hajnali ég, csak e kék...

... Istenem, szeretsz-e,

Istenem, szeretsz-e,

Istenem, megversz-e még?